IJTEBS

Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi
International Journal of Tourism, Economic and Business Sciences
E-ISSN: 2602-4411 2(2): 433-443, 2018

KENT KİMLİĞİ VE TURİZMİT PROJESİ

Recai TANDOĞAN

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Corresponding author:recaitandogan@gmail.com

Özet

İzmit şehrinin bugünkü yerine ilk kurucusu, Bithynia Kralı I. Nikomedes'dir (MÖ 279-250). İzmit şehri bugün İstanbul ve Bursa'dan sonra Marmara Bölgesinin 3. en büyük şehridir. Fakat MS 4. yüzyıldaki İzmit; Roma, Antakya (Antiokheia), İskenderiye'den (Aleksanderia) sonra dünyanın en büyük 4. kenti idi. MS 284 yılında Diokletianus'un resmen başkent yaptığı İzmit, 330 yılında İstanbul'un öne çıkıp Bizans İmparatorluğu'nun başkenti olmasına değin 46 yıl, Roma İmparatorluğu'nun doğudaki başkenti olmuştur. Bu süreçte birçok kamu yapısı yapılmış şehir ihya edilmiştir. İzmit şehrinin bu ayrıcalıklı durumu şüphesiz Marmara Denizi'nin doğusundaki karaların içine doğru ilerleyen derin körfezinden gelmektedir. O dönemdeki adıyla Sinus Astacus veya S. Olbianus olarak adlandırılan bu körfez doğal ve korunaklı bir harp limanı ve tersane işlevini mükemmel görmekteydi. Anadolu'dan Avrupa'ya giden yolların üzerinde kurulmuş olması İzmit'in sürekli önemli bir kent olmasını sağlamıştır.

Kent kimliği, bir kenti diğer kentlerden ayırt etmeye, bir anlamda başkalaştırmaya yardımcı olan nitelikler ve kente özgü olduğu tartışma götürmeyen ögeler olarak tanımlanmaktadır. Bu ögeleri coğrafi ögeler (körfez, boğaz, dağ vb.), mimari ögeler (Eyfel Kulesi, Kolezyum, Kızıl Meydan, piramitler vb.), iklimsel ögeler (çöl, ılıman, sürekli yağış alan vb.) ve sosyokültürel ögeler (Rio Karnavalı, Las Vegas'ın eğlence ve kumarı vb.) olarak gruplandırmak mümkündür.

Tarihi geçmişi prehistorik dönemlere kadar uzanan İzmit (Nikomedia) günümüzde bu geçmişi ile ne kadar anılmaktadır? Geçmişinin kıyafetlerini ne ölçüde üzerinde taşımaktadır? Bu çalışmada İzmit Belediyesi'nin düzenlediği Turizmit programı üzerinden, kent kimliğinin oluşturulmasının kent turizmine katkısı üzerinde durulmuştur. Ayrıca tura katılanlar arasından bir anket çalışması yapılmış, sonuçları yine bu çalışmanın içinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizmit, Kapanca Sokak, Saat Kulesi, Amfi Tiyatro, Sırrı Paşa Konağı, Orhan Camii

URBAN IDENTITY AND THE TOUR IZMIT PROJECT

Abstract

The first founder of the city of Izmit in its current location was Nicomedes I (279-250 B.C.), the king of Bithynia. The city of Izmit is the third largest city in the Marmara Region after Istanbul and Bursa. However, Izmit was the fourth largest city in the world after Rome, Antiochia, Alexandria in the 4th century A.D. Izmit officially made capital by Diocletian in A.D. 284, stayed as the capital city of the Roman Empire in the east for 46 years until Istanbul became prominent and named as the capital city of the Byzantine Empire in A.D. 330. The city was rejuvenated and many public buildings were constructed in this process. This privileged situation of the city of Izmit was of course due to the deep bay which moves into the land to the east of the Sea of Marmara. This bay, called Sinus Astacus or S. Olbianus in that period, served perfectly as a natural and sheltered harp harbour and shipyard. The fact that Izmit was established on the roads leading from Anatolia to Europe made it an everlasting important city.

The urban identity is defined as the qualities that help to differentiate a city from other cities, to metamorphose it in a sense, and features inarguably distinct to the city. These features can be grouped as geographical features (e.g. bay, strait, mountain), architectural features (e.g. Eiffel Tower, Collasium, Red Square, Pyramids), climatic features (e.g. desert, mild, continuous rainfall) and socio-cultural features (e.g. Rio Carnival, entertainment and gambling in Las Vegas).

How many times does Izmit (Nicomedia), dating back to prehistoric ages, mentioned with his history? To what extent does it carry the clothes of its past? This study about the contribution made to a city's tourism by building a urban identity in the light of the Turizmit program organized by the Izmit Municipality. In addition, a survey study was conducted among the participants of the tour and the results were evaluated.

Keywords: Turizmit, Kapanca Street, Clock Tower, Amphitheatre, Sırrı Pasha Mansion, Orhan Mosque

GİRİŞ

Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla geziye çıkan kimse (turist), bu amaçlarını gerçekleştireceği yerleri yani seyahat noktalarını seçerken bir beklenti içine girmektedir. Köpeklerin çektiği kızaklarla yolculuk yapıp, buzdan bir igloda konaklamak isteyen kişi bu beklentisi için Antalya'yı seçmez. Çünkü Antalya deyince zihinlerde canlanan kent kimliği bu beklentilerle örtüşmez. Antalya deyince çoğumuzun aklına deniz, kum, güneş, tekne turları, dalış, upuzun plajlar, oteller ve antik kentleri gelir. Bir kentin adını duyduğumuzda onunla ilgili ögelerin akıllara gelmesi turizm açısından çok önemlidir. Güçlü kent kimliklerine sahip iller, turizm açısından hep bir adım ileridedir.

Kent kimliği, bir kenti diğer kentlerden ayırt etmeye, bir anlamda başkalaştırmaya yardımcı olan nitelikler ve kente özgü olduğu tartışma götürmeyen ögeler olarak tanımlanmaktadır (Lynch, 1960:8). Bu ögeler coğrafi, mimari, iklimsel, sosyokültürel ögeler olarak sınıflandırabilir. Coğrafi ögeler o kentle özdeşleşmiş boğaz, körfez, dağ gibi coğrafi oluşumlardır. Boğaz ya da Boğaziçi deyince aklımıza hemen İstanbul gelirken Uludağ deyince Bursa gözümüzde canlanır. İklimsel ögeler o kent ile özdeşleşmiş, Erzurum'un soğuğu, Urfa'nın sıcağı gibi iklimsel durumlardır. Kentin yapı taşlarından biri insan olduğu için, kent kimliğini oluşturan ögelerden biri de insana özgü olan sosyokültürel ögelerdir. Rio deyince karnavalı, Las Vegas deyince kumar, eğlence ve gece hayatını bu şehirlerden ayrı düşünemeyiz. Kentlerde öyle yapılar vardır ki kentleri o yapılar olmadan, o yapıları da o kentlerden bağımsız düşünemeyiz. Bu yapılar anıtsal yapılar olabileceği gibi sivil mimari ögeleri de olabilirler. Kent kimliğinin mimari ögesini bu tür yapılar ve çevre düzenlemeleri oluşturur. Özgürlük Anıtı ve arkasında New York şehri, Rio de Janeiro ve kollarını açmış Kurtarıcı İsa Heykeli, Eyfel Kulesi ve Paris, anıtsal yapılar ve kent kimliklerine iyi birer örnekken, kendine özgü ahşap mimarisiyle tarihi Taraklı Evleri ve beyaza boyalı kutucukları andıran bodrum evleri gibi yapılar sivil mimari ve kent kimliğine örnektirler. Bu çalışma kent kimliğinin mimari unsurlarına öncelik vermiş ve İzmit Belediyesi'nin Turizmit Projesini bu yönüyle incelemiştir.

İzmit'in Kısa Tarihçesi

İzmit şehri MÖ 8. yüzyılda bugünkü İzmit'in aşağı yukarı 6 km. güneydoğusunda, (günümüzdeki Başiskele mevkii) körfezin bitim yerinde kurulmuştu. Şehrin bugünkü yerinde kurucusu Bithynia Kralı I. Nikomedes'dir[1] (Tuncel, 2017: 36). Kral III. Nikomedes (MÖ 74) ise kendi sağlığında, huzur ve istikrar ortamının kalıcılığını sağlamak amacıyla topraklarını Roma'ya bahşeder. MS 284 yılında Diokletianus'un resmen başkent yaptığı İzmit, 330 yılında İstanbul'un öne çıkıp Bizans İmparatorluğu'nun başkenti olmasına değin 46 yıl, Roma İmparatorluğunun doğudaki başkenti olmuştur. Kent, Hellenistik Bithynia Krallığı'nın, Roma Bithynia-Pontus Eyaleti'nin ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentliğini yapmıştır. Her dönemde imparatorlara ve tanınmış kutsal kişilere layık baş döndürücü binalar inşa edilmiştir (Çalık Ross, 2017:879).

İzmit'in ayrıcalıklı konumu sağlayan en önemli etkenlerden birisi doğu Marmara'nın içlerine doğru ilerleyen derin bir körfeze sahip olmasıdır. Bu körfez savaşlardan mümkün olduğunca az etkilenen korunaklı bir liman ve tersane olarak hizmet görmekteydi. Anadolu'dan gelip İstanbul'a ve Avrupa'ya doğru ilerleyen (tersi de geçerli) yolların üzerinde bir geçit konumunu taşıyan İzmit, tarihin her döneminde coğrafi konumundan kaynaklanan önemini sürdürmüştür. İzmit 1337 yılında Orhan Gazi tarafından fethedilip Osmanlı Devleti'ne katılmış ve Bizans'ın Anadolu'daki hâkimiyetine kesin olarak son verilmiştir.

Tarih Koridoru Ve Turizmit Projesi

İzmit Belediyesi'nin, "yaklaşık 3000 yıllık bir geçmişi bulunan ve birçok medeniyete ev sahipliği yapan İzmit'te gezip görülecek çok yer var[2]" sloganıyla yola çıkıp Roma, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi eserleriyle İzmit'in turizm kimliği ile anılması için hazırladığı projelerden biri Tarih Koridoru Projesi. Bu proje kapsamındaki çalışmalar neticesinde İzmit'te şimdiye kadar onlarca tarihi camii, hamam, çeşme, konak restore edildi ve halen restorasyonlar devam ediyor. Tarih Koridoru Projesi ile şehir yerli ve yabancı turistlere tanıtılarak sanayi kimliğinin yanı sıra kültür turizm kimliğinin de

1 MÖ 279-250

2 İzmit Belediyesi böyle bir slogan kullansa da Ayşe Çalık ROSS başkanlığında yürütülen Kocaeli yüzey araştırmalarında yeni bulunan prehistorik aletler sayesinde İzmit'teki insanlık tarihinin birkaç yüz bin yıl öncesine kadar gittiği tespit edilmiştir.

öne çıkması hedefleniyor. Tarih Koridoru Projesi'nde indekslenen yapıların listesi İzmit Belediyesi'nin İzmit Kent Kılavuzu'nda aşağıdaki gibi verilmiştir.

Ese Dede Türbesi, Orhan Camii, Saatçi Ali Efendi Konağı, Kerti Tekke Çeşmesi, Süleyman Paşa Hamamı, Akçakoca Dere Camii, Elbeyoğlu Konağı, Portakal Mescidi, Sirkeciler Konağı, Zıbıncı Mescidi, Kabaran Çeşme, Tüysüz Çeşme, Sırrı Paşa Konağı, Pembe Köşk, Zeliha Kadın Çeşmesi, Basın Müzesi, RAM (Eski Kilise), Kapanca Sokak, Butik Otel, Su Sarnıcı, Yumurtacı Mescidi, Yeşil Konak, Paşalar Dairesi, Redif ve Atatürk Müzesi, Atatürk Anıtı, Saat Kulesi, Av Köşkü (Kasr-ı Hümayun), İmaret Camii, Fransız Sörler Okulu, Fevziye Camii, Arkeoloji Müzesi, Tarihi tren garı, Gayret Müze Gemisi, Yeni Cuma Camii, Sanat Galerisi, Yılmazlar Evi, Hoşgörü Anıtı, Seka Kâğıt Müzesi, Seka Park, Kocaeli Bilim Merkezi, Küçük Köşk, Karaburç, Tümülüsler, Gültepe Nekropolü (İzmit Kent Kılavuzu, 2018:1-27).

Turizmit Projesi'nde ise İzmitli veya çeşitli kentlerden gelen insanlara, özel olarak hazırlanış kırmızı bir otobüsle, Tarih Koridoru'ndaki yapılar belirli bir güzergâh dâhilinde rehberler eşliğinde ücretsiz olarak gezdiriliyor. Başka bir ifadeyle tarih koridorundaki yapı ve yerleri insanların görmesi sağlanıyor. Üç farklı güzergâh açılması düşünülen projede şu aşamada sadece tek bir güzergâh kullanılıyor. İzmit Belediyesi'nin resmî web sitesinde tur içeriği ve güzergâh aşağıdaki gibi tanımlanıyor.

"TURİZMİT adı verilen proje ile özel olarak tasarlanmış otobüs vatandaşları Cumhuriyet Parkı'ndan alarak Orhan Mahallesi Bağçeşme meydanına götürüyor. Otobüsten inen vatandaşlar, rehber eşliğinde yayan olarak sur kalıntıları, tarihi Orhan Camii'ne geliyor. Buradan İzmit'e kuşbakışı görme imkânı bulan vatandaşlar Karaburç'u gördükten sonra tarihi sokaklardan Akçakoca meydanına iniyor. Dere (Akçakoca) Camii, Osmanlı Meydanı, Akçakoca Anıtı, Süleyman Paşa Hamamı, Sırrı Paşa Konağı, Elbeyoğlu Konak, Pembe Köşk, Yumurtacı Camii, Kapanca Sokaktaki tarihi yerleri gördükten sonra Kültür Tepesi'ne ulaşıyorlar. Burada da Redif Binası, İmaret Camii, Kasr-ı Hümayun, Paşalar Dairesi, Saat Kulesi ve Atatürk Heykeli hakkında bilgilendirilen vatandaşlar İzmit Körfezi manzarasında çaylarını yudumlayarak turun ilk bölümünü sonlandırıyor."

ÇALIŞMA VE YÖNTEM

Bu çalışma İzmit ilinin kent kimliğini, mimari unsurları açısından incelemiş, kent kimliğinin oluşumunda, güçlendirilmesi ve geliştirilmesinde Tarih Koridoru ve Turizmit Projelerinin katkılarını, kentin geçirdiği dönemlerin bilinirliliğini ve bu dönemlerin ne ölçüde kentin mimarisine yansıdığını araştırmıştır.

Oluşturulan kent kimliğinin ne ölçüde sağlıklı olduğu yani kentin geçmişten gelen değerlerini ne ölçüde taşıdığı ve aktardığı üzerinde durulmuştur.

Çalışma süresi boyunca (2 hafta) Turizmit seferlerine katılarak gözlem yapılmış, her seferin sonunda tura katılanlarla (toplamda 152 kişi) 20 sorudan oluşan bir anket çalışması yürütülmüştür.

Bu anketteki ilk 4 soru cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek gibi demografik karakteristikleri içeren çoktan seçmeli sorulardır.

Anketin büyük bir bölümü çoktan seçmeli sorulardan oluşurken aşağıda listelenen 9, 14 ve 19 numaralı sorular açık uçlu sorulardır.

"9-TURİZMİT güzergâhında en çok hangi yapı ya da yer hoşunuza gitti? (Yazınız)"

"14- Bu turda başka hangi yapıları görmek isterdiniz? (Görmek istediğiniz başka yapı yok ise boş bırakınız)"

"19- Varsa TURİZMİT'in hoşlanmadığınız yönlerini ve eksiklerini belirtiniz."

Sonuçların Dağılım

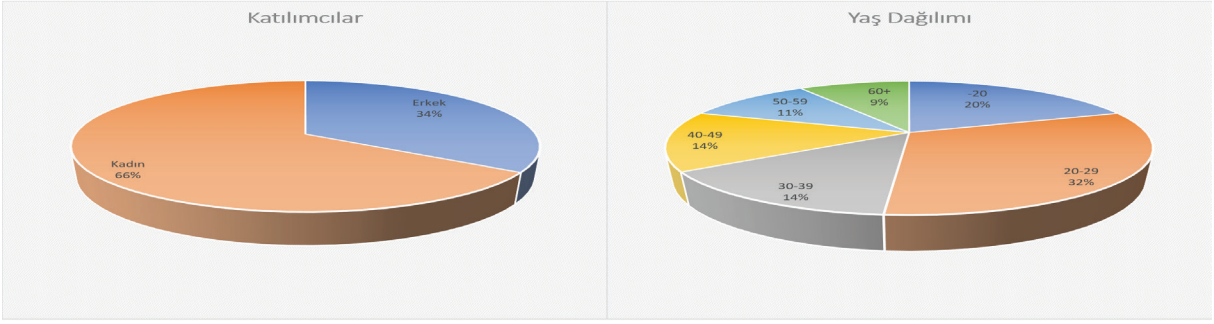

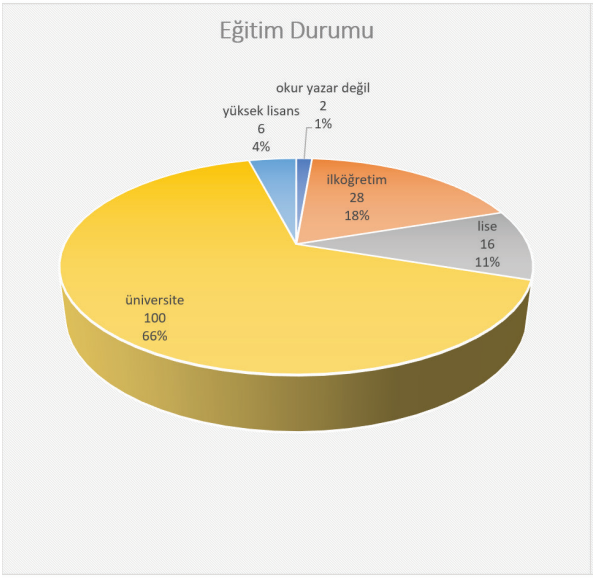
Eğitim Durumu
okur yazar değil
2
1%
yüksek lisans
6
4%
ilköğretim
28
18%
lise
16
11%
üniversite
100
66%

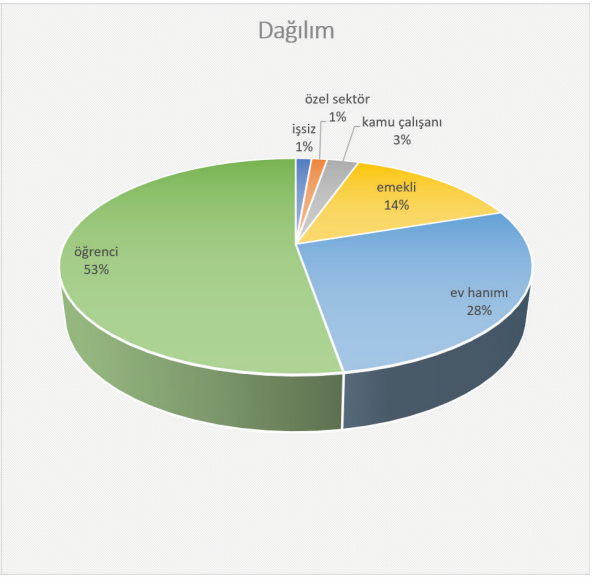
Dağılım
özel sektör
1%
işsiz
1%
kamu çalışanı
3%
emekli
14%
öğrenci
53%
ev hanımı
28%

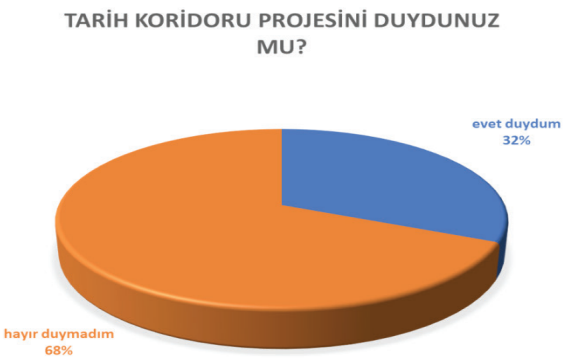
TARİH KORİDORU PROJESİNİ DUYDUNUZ MU?
evet duydum
32%
hayır duymadım
68%

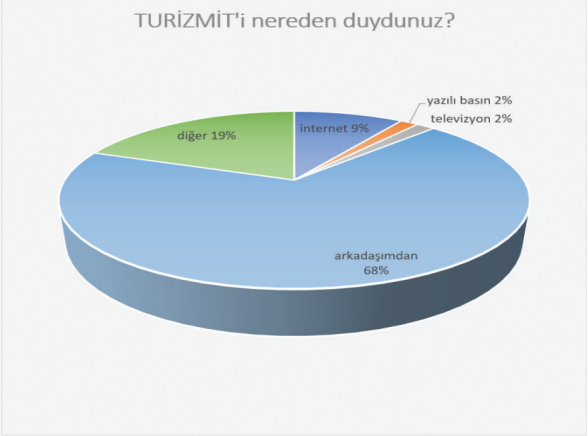
TURİZMİT'i nereden duydunuz?
yazılı basın 2%
televizyon 2%
internet 9%
diğer 19%
arkadaşımdan
68%

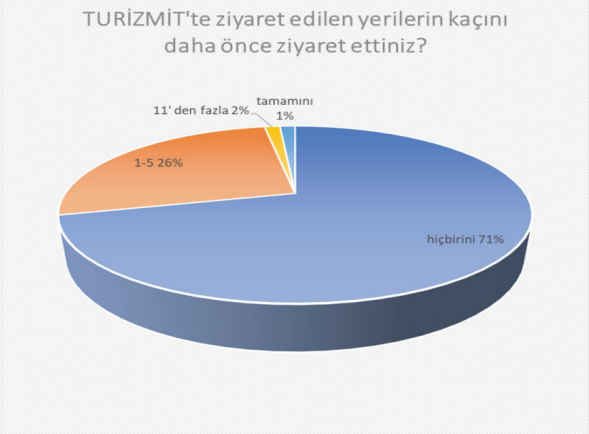
TURİZMİT'te ziyaret edilen yerilerin kaçını daha önce ziyaret ettiniz?
11' den fazla 2%
tamamını
1%
1-5 26%
hiçbirini 71%

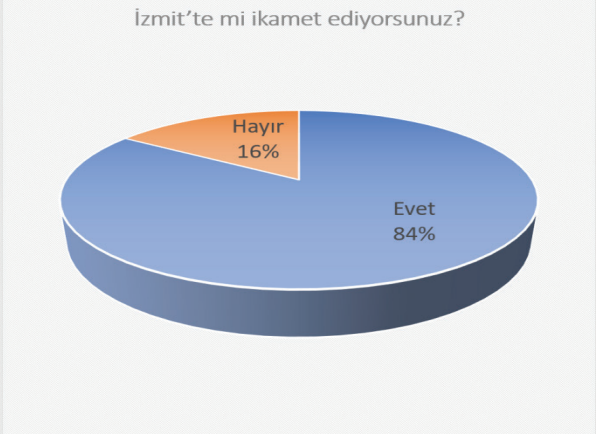
İzmit'te mi ikamet ediyorsunuz?
Hayır
16%
Evet
84%

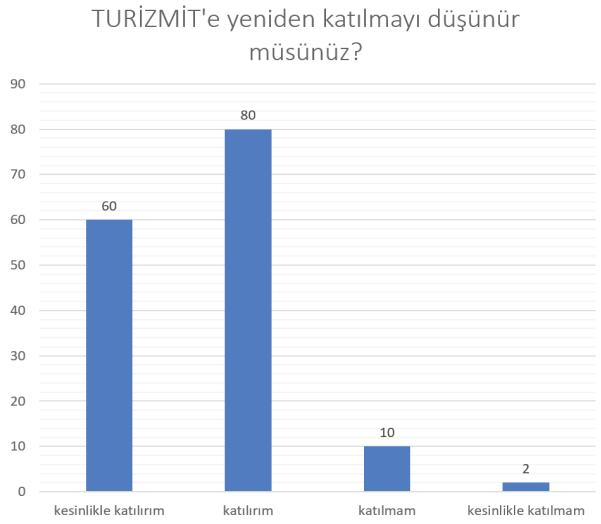
TURİZMİT'e yeniden katılmayı düşünür müsünüz?
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
60
80
10
2
kesinlikle katılırım
katılırım
katılmam
kesinlikle katılmam

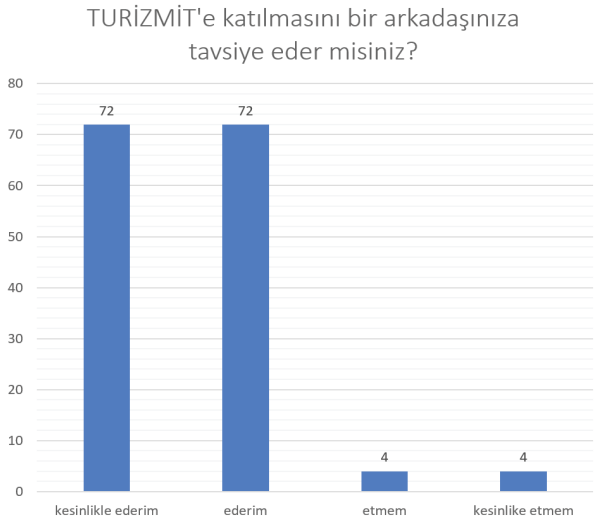
TURİZMİT'e katılmasını bir arkadaşınıza tavsiye eder misiniz?
80
70
60
50
40
30
20
10
0
72
72
4
4
kesinlikle ederim
ederim
etmem
kesinlike etmem

Rehberlik hizmetini yeterli buldunuz mu?
Evet, buldum 100%

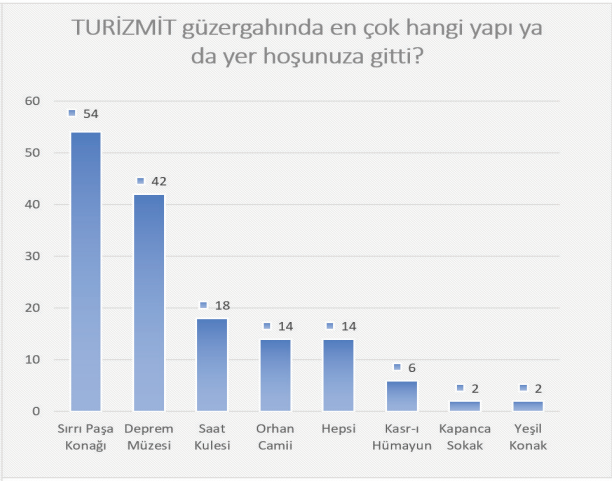
TURİZMİT güzergahında en çok hangi yapı ya da yer hoşunuza gitti?
60
50
40
30
20
10
0
54
42
18
14
14
6
2
2
Sırrı Paşa Konağı
Deprem Müzesi
Saat Kulesi
Orhan Camii
Hepsi
Kasr-ı Hümayun
Kapanca Sokak
Yeşil Konak

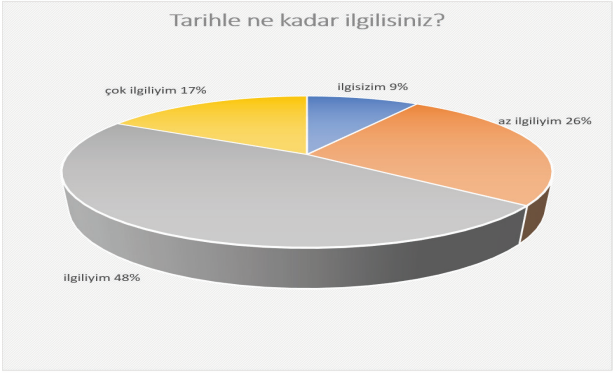
Tarihle ne kadar ilgilisiniz?
çok ilgiliyim 17%
ilgisizim 9%
az ilgiliyim 26%
ilgiliyim 48%

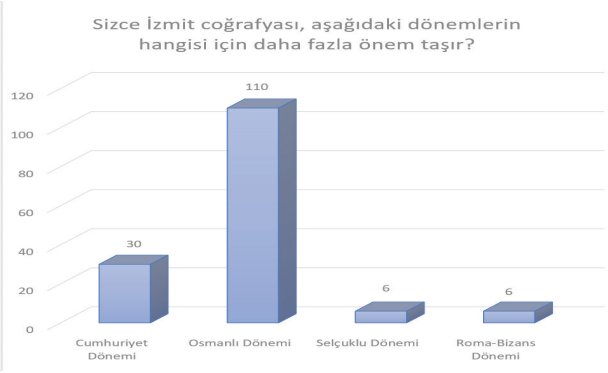
Sizce İzmit coğrafyası, aşağıdaki dönemlerin hangisi için daha fazla önem taşır?
120
100
80
60
40
20
0
30
110
6
6
Cumhuriyet Dönemi
Osmanlı Dönemi
Selçuklu Dönemi
Roma-Bizans Dönemi

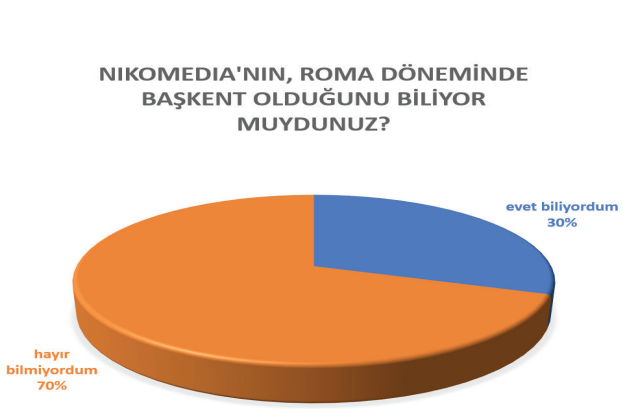
NIKOMEDIA'NIN, ROMA DÖNEMİNDE BAŞKENT OLDUĞUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?
evet biliyordum 30%
hayır bilmiyordum 70%

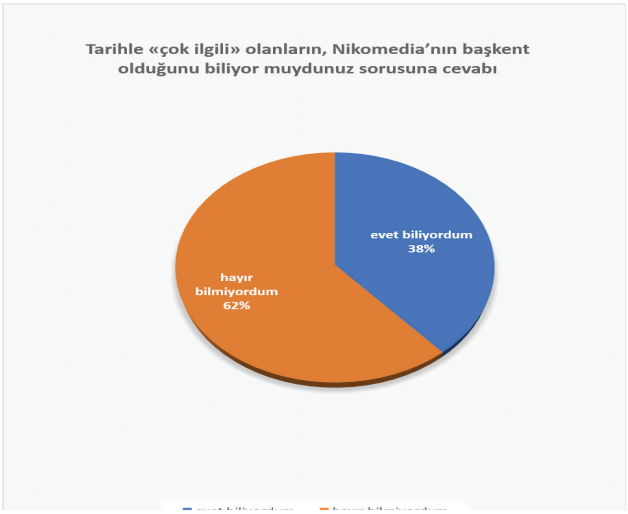
Tarihle «çok ilgili» olanların, Nikomedia'nın başkent olduğunu biliyor muydunuz sorusuna cevabı
evet biliyordum 38%
hayır bilmiyordum 62%

TURİZMİT'in en çok hangi özelliğini sevdiniz?
güzel bir boş vakit değerlendirme yöntemi olmasını 8%
bilgilendirici olmasını 39%
ücretsiz olmasını 33%
sizin için yeni olan şeyleri görmeyi 20%

Bu turda başka hangi yapıları görmek isterdiniz?
160
140
120
100
80
60
40
20
0
2
2
140
8
Gösterilebilecek bütün yerleri görmek isterdim
Kasr-ı Hümayun'un içini de gezebilmek isterdim
Görmek istediğim başka yapı yok
SEKA Kağıt Müzesi ve Bilim merkezi

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'ne hiç gittiniz mi?
evet gittim 5%
hayır gitmedim 95%

Tarihle "çok ilgili" olanların aynı soruya cevabı
evet gittim 31%
hayır gitmedim 69%

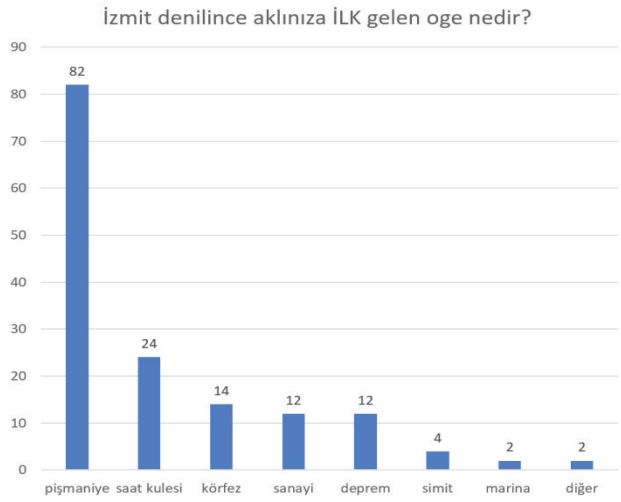

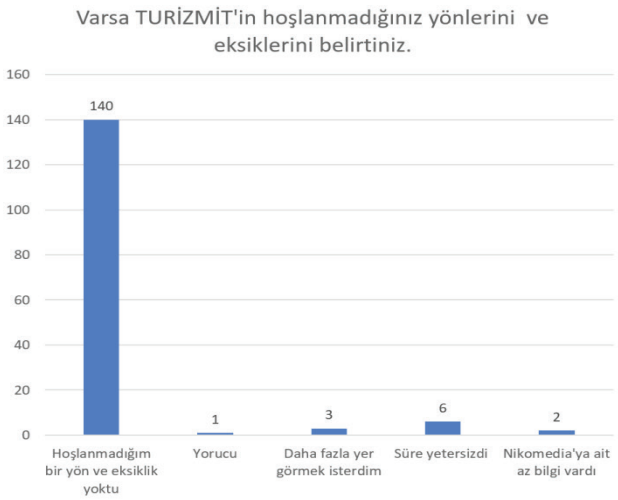

ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

Bu anketteki ilk 4 soru cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek gibi demografik karakteristikleri içeren çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Tura katılan her 1 erkek katılımcıya karşı 2 kadın katılımcı düşmektedir. Bunun nedeni bireysel katılımlar ve karma grup katılımlarının dışında sadece kadınlardan oluşan grup katılımlarının sıklıkla olmasıdır. Okul aile birlikleri, çeşitli yardım dernekleri vb. organizasyonlardan gelen kadın yoğun katılımcılar grafikte böyle bir orana yol açmaktadırlar.

Tura katılanların yaş dağılımına bakıldığında, yarısının 29 yaş ve altındaki yaşlarda olduğu görülmektedir. 30'lu ve 40'lı yaşlardaki katılımcılar %14'lük paylarıyla ikinci büyük grubu oluştururken, 50 yaşın üstü katılımcılar toplamda %20'lik bir paya sahiptir.

Tura katılanların %70'nin lisans ve üstü bir eğitime sahip olduğu görülmektedir. Herhangi bir lisans eğitiminde okuyanlar öğrencilikleri devam ettiği halde eğitim durumu şıkkında üniversiteyi işaretlemişlerdir. Bir sonraki mesleklerle ilgili soruda %53 oranındaki öğrenci oranı bunun göstergesidir. Eğitim durumu pastasındaki ikinci en büyük grup %18 ile ilköğretim mezunlarıdır. Ayrıca grafikle gösterilmemesine rağmen ilköğretim şıkkını seçenlerin tamamı meslek olarak "ev hanımı" şıkkını tercih etmişlerdir. İlköğretim mezunlarının %71'i 49 yaşının altındadır.

Meslek dağılımında öğrenciden sonraki en büyük pay %28 oran ile ev hanımlarıdır. Ev hanımlarının %33'ü 39 yaşının altındadır.

"Tarih Koridoru Projesi'ni duydunuz mu? " sorusuna %68 oranında "hayır" cevabı verilmiştir. Turizmit Projesi'nin güzergahını, Tarih Koridoru Projesi'ndeki yapı ve yerlerin bir kısmı oluşturmaktadır. Turizmit Projesi, Tarih Koridoru Projesi'yle restorasyonu yapılan onlarca yeri insanlara gösterebilmek, oralara insanların ulaşımını kolaylaştırmak için geliştirilen bir projedir. Belediyenin bu projenin tanıtımına daha fazla eğilmesi gerekmektedir. "Turizmit'i nereden duydunuz?" sorusuna verilen %68 oranındaki "arkadaşımdan" yanıtı, hedeflenen kitleye görsel ve işitsel medya araçlarıyla yeteri kadar ulaşamadığının göstergesidir. %52'si 29 yaşının altında olan bir topluluğa ulaşmanın çağımızdaki en etkili yolu internettir. Gençlerin bulunduğu sosyal medya mecralarında bu tanıtımların yapılması bilinirliliği artıracaktır. Ayrıca Türkiye'nin diğer illerinden ve yurtdışından katılımcı gelmesini sağlamak ve bu sayıyı artırmak için izlenecek en iyi yol, yine internet ve sosyal medya olacaktır. Yerel katılımcı sayısını arttırmak için billboardlarla yapılan tanıtımlarda etkili olacaktır.

Turizmit'te ziyaret edilenler yerlerin %71 gibi bir oranla daha önce ziyaret edilmediği görülmüştür.

Oranın bu kadar yüksek çıkmasında İzmitli olmayan, başka illerden gelip tura katılanların etkisi (%16) de göz önünde alınmalıdır. Buna rağmen oran yine de yüksek bir orandır. Tur programındaki çoğu yapı yeni restorasyon görüp ziyarete açılmış olmuş olsa bile, Saat Kulesi, Av Köşkü, Orhan Camii gibi yapılar yıllardır yerinde duran simgesel yapılardır. Bu yüzden tur kapsamındaki yapıların 1-5 tanesini daha önce ziyaret ettim seçeneğinin, daha fazla çıkmış olması beklenirdi.

Turizmit'e katılanların %92'si Turizmit'e yeniden katılabileceğini %94'ü bir arkadaşına da Turizmit'e katılmasını tavsiye edebileceğini söylemiştir. Bu, tatmin düzeyinin oldukça yüksek olduğunun bir göstergesidir.

"TURİZMİT güzergâhında en çok hangi yapı ya da yer hoşunuza gitti?" sorusu açık uçlu sorudur. Bazı katılımcılar yer belirtmeyip "Hepsi çok güzeldi" yazarken, bazıları aynı ya da benzer memnuniyet ifadelerini kullanıp sonrasında özel bir yer ismi de belirtmişlerdir. Anket sonuçları bilgisayar programına girilirken, özel bir yer ismi belirtenlerin verileri, öncesinde "Hepsi çok güzeldi" yazsalar dahi belirttikleri özel yerin hanesine girilmiştir. En beğenilen yapının Sırrı Paşa Konağı olduğu görülmektedir. Konak 3 katlı, müştemilatı da olan enfes kalem işi süslemeleri bulunan, mobilyasından avizelerine, halılarından perdelerine kadar her şeyiyle bugün bile kullanılmaya hazır bir 19 yy. yapısıdır. İkinci en fazla beğeniyi Deprem Müzesi almaktadır. Deprem Müzesi ilk tur programında olmamakla birlikte sonradan ilave edilen bir yapıdır. Her türlü doğal afete karşı bilinçli ve hazırlıklı olma, depreme karşı farkındalık yaratma vizyonu taşıyan müzede 17 Ağustos depremini adeta yeniden yaşamak mümkündür. Depremde yıkılmış bir mahalleyi simule eden, sanal gerçeklikle yeniden deprem yaşatan müze, özellikle gençler tarafından çok beğenilmektedir.

"Tarihle ne kadar ilgilisiniz?" sorusunda katılımcıların yüzde 65'i orta ve ileri düzeyde tarihle ilgili olduğunu belirtmiştir. "Nikomedia'nın Roma Dönemi'nde başkent olduğunu biliyor muydunuz?" sorusuna %70 oranında "Hayır" cevabı verilmiştir. Önceki soruda tarihle çok ilgili olduğunu söyleyenlerin ise %62'si Nikomedia'nın Roma Dönemi'nde başkentlik yapmış olduğunu bilmemektedir. "Sizce İzmit coğrafyası aşağıdaki dönemlerden hangisi için daha çok önem taşır? " sorusunda, sadece 6 tane "Roma-Bizans Dönemi" şıkkının seçilmiş olması bunu açıkça göstermektedir. Krallık, Cumhuriyet ve İmparatorluk dönemleri boyunca neredeyse 2000 yıl, tarih sahnesinde bir devlet olarak varlığını sürdüren Roma, 46 yıl İzmit'ten yönetilmiştir. İzmit'in bu yönünün bilinirliliğinin arttırılması hem kent kimliğinin oluşması hem de turizm gelirlerinin arttırılması açsından büyük önem taşımaktadır.

"Turizmit'in en çok hangi özelliğini sevdiniz?" sorusunda %39 oranında "bilgilendirici olması" şıkkı tercih edilmiştir. Bu cevap, "Rehberlik hizmetinden memnun kaldınız mı?" sorusuna verilen %100 oranındaki "evet" cevabıyla birlikte ele alındığında doyurucu ve güler yüzlü bir rehberlik hizmetinin verilmiş olduğunun da göstergesidir. İkinci en yüksek oran %33 ile "ücretsiz olması" seçeneği çıkmıştır. Bu oran eğitim durumu grafiğindeki %66'lık üniversite öğrencisi oranı ile örtüşmektedir.

"Bu turda başka hangi yapıları görmek isterdiniz?" sorusu, çoktan seçmeli değil açık uçlu bir sorudur. Soru açıklamasında görmek istedikleri veya varlığını bildikleri başka yapı yoksa soruyu boş bırakabilecekleri söylenmiştir. Sorunun çok büyük bir oranda boş bırakılması, "Turizmit'te ziyaret edilen yerlerin kaçını daha önce ziyaret ettiniz?" sorusuna verilen %71 oranındaki "hiçbirini" cevabıyla birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların başka yapı görmek istemedikleri değil, İzmit'te bulunan başka yapıların varlığından haberdar olmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. İstisnai olarak verilen "Gösterilebilecek bütün yerleri görmek isterdim" tarzı cevaplar da bu sonucu desteklemektedir. Ayrıca Seka Kâğıt Müzesi ve Bilim Merkezi de tur programına dahil edilmesi istenen yerler arasında çıkmıştır.

"Kocaeli Arkeoloji Müzesi'ne hiç gittiniz mi?" sorusuna %95 oranında "hayır" cevabı verilmiştir. Tarihle "çok ilgili" olanların aynı soruya cevabı %69 oranında "hayır" olmuştur. Bu sonuçlar "Sizce İzmit coğrafyası aşağıdaki dönemlerden hangisi için daha çok önem taşır" ve "Nikomedia'nın Roma Dönemi'nde başkent olduğunu biliyor muydunuz?" sorularına verilen cevaplarla tutarlılık arz etmektedir.

"İzmit denilince aklınıza ilk gelen öge nedir?" sorusunun 10 adet çoktan seçmeli şıkkı vardır. Katılımcıların seçenek özgürlüğünü arttırmak için diğer adı altında kendi tercihlerini yazabilecekleri

bir bölüm de ayrılmıştır. Çoktan seçmeli şıkların seçiminde daha önce Kocaeli için yapılmış bir saha çalışmasında[3] en fazla tercih edilen ilk 10 şık kullanılmıştır. Anketin bu sorusuna verilen cevaplar önceki çalışmayla benzerlik taşımaktadır.

"Varsa Turizmit'in hoşlanmadığınız yönlerini ve eksiklerini belirtiniz" açık uçlu sorusunda katılımcıların %92'i bir eksiklik bulamazken 1 katılımcı "yorucu" bulmuştur. Turizmit otobüsünden indikten sonra yokuş aşağı yürüyerek devam eden program, diğer soruda "60 ve üstü" yaş aralığı şıkkını işaretleyen katılımcıya yorucu gelmiştir. Bununla birlikte aynı yaş aralığındaki diğer katılımcılarda bu yönde bir bildirim olmamıştır. "Daha fazla yer görmek isterdim" yazanların oranı ile "Bu turda başka hangi yapıları görmek isterdiniz?" sorusuna "Gösterilebilecek bütün yerleri görmek isterdim" yazan katılımcıların oranı paralellik göstermektedir. Tura katılanların %4'ü sürenin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Yetersiz süre yapıların istenildiği kadar incelenememesine ve yüzeysel olarak geçilmesine neden olmaktadır. Son olarak %1'lik bir kesim, Nikomedia'ya yani antik İzmit'e yönelik az bilgi olduğunu belirtmişlerdir.

SONUÇ VE TAVSİYELER

Turizm tüm dünyada ve ülkemizde en geniş, gelişmeye en açık, bununla birlikte en hızlı büyüyen sektörlerdendir. Turizm potansiyeli yüksek olan kentler etkin ve planlı bir çalışma yürütürlerse kendilerinin ve bölgelerinin zenginleşmesini sağlayabilirler. Turizm ve zenginleşme ilişkisini kent bağlamında besleyen unsurlar o kentin tarihi, kültürel değerleri, mimarisi gibi ögeleri yani kimliğidir. İzmit Belediyesi'nin yürüttüğü Tarih Koridoru ve yeni başlattığı Turizmit Projesi bu yönüyle son derece faydalı ve doğru atılmış adımlardır. Bu projelere katılmak için Türkiye'nin çeşitli illerinden İzmit'e günü birlik geziler yapılmaktadır[4]. Bu projelerin daha büyük ölçekli tanıtımlarının yapılması ve daha fazla kişiye ulaşılması kent kimliğinin güçlenmesine ve beraberinde turizm gelirlerinin artmasına neden olacaktır.

Tarih koridorundaki yapıların neredeyse tamamı Osmanlı Dönemi yapılardır. Tarih Koridoru'nda ve Turizmit Projesi'nde Roma İmparatorluğu'na başkentlik yapmış Nikomedia'ya ait çok az eser bulunmaktadır. Bu çalışmada görüldüğü üzere halk, İzmit'in Roma İmparatorluğu'na başkentlik yaptığını bilmemektedir. Tarih Koridoru listesinde bulunan Roma yapıları: tümülüsler, antik su kemeri, amfi tiyatro[5], Karaburç ve Gültepe Nekropolü'dür. Bu yapılardan sadece Karaburç, Turizmit güzergâh programında bulunmaktadır. Programda bulunmasına rağmen bu çalışma süresince yapılan turlarda, bu yapıya uğranılmamıştır.

Zaman kısıtlılığı, tur güzergahına ters düşme gibi nedenlerden dolayı az sayıdaki Roma Dönemi eserleri Turizmit programıyla vatandaşlara gösterilememektedir. Gerekirse farklı tur ve güzergâh rotalarıyla hem mevcut Roma Dönemi eserleri hem de yeni yapılan kurtarma kazılarıyla gün yüzüne çıkartılan Nikomedia Batı Nekropolü gibi alanların bu tür turlar kapsamına alınması gerekmektedir.

Bir temel kalıntısı, bir sütun başı, tarihin bir dönemini aydınlatacak, doğru bilinen bir şeyi değiştirecek, yenilik getirecek en ufak bir buluntu bile, bilim insanlarına çok etkileyici gelebilir. Fakat turistleri etkileyen onların ilgisini çeken ve görmeye gelmesini sağlayan bütüncül yapılar olmaktadır. Bu yönüyle, altında Roma İmparatorluğu'nun başkenti bulunan ve bir Roma başkentinde olmazsa olmaz tiyatro, agora, hamam, saray, tapınak vb. onlarca yapı bulunduran İzmit'te arkeolojik kazıların yapılması bir gerekliliktir.

İzmit'in hem arkeolojik potansiyeli hem de bu arkeolojik kazıları yönetebilecek yetkinlikte bilim insanları ve üniversitesi vardır. Bu aşamada hem genel hem de yerel yönetimlere düşen, arkeolojik kazılara destek olunmasıdır. Fakat maalesef izinler çıkmamakta, çıkan izinlere bütçe ayrılmamakta ve bilimsel kazı faaliyetleri bir türlü başlatılamamaktadır.

---

3 Uzm. Psk. Pelin Karakuş. Kent Kimliği Saha Araştırması. 2007

4 Çok sayıda, ulusal ve yerel gazetelerin web siteleri. Adresleri kaynakçada ayrıca belirtilmiştir.

5 Tarih Koridoru Projesinde bu adla anılmasına rağmen, tiyatro kesinlikle "amphi" tiyatro değildir. Amfi tiyatro terimi günümüzde sıklıkla antik tiyatro yerine kullanılan bir yanlış kullanımdır. Bir tiyatronun amfi tiyatro olabilmesi için tam daire şeklinde olması gerekir.

Antik dünyanın en büyük tiyatrosu İzmit'te bulunmaktadır (Çalık Ross, 2017:873). Şu an birkaç tonozu ve birkaç oturma sırası gün yüzünde olan yapı, 2005 senesinden beri hiçbir şey yapılmadan bekletilmektedir. Böyle yapılar kent kimliğini direkt etkileyen, kısa sürede kentle anılır olan, kenti markalaştıran yapılardır ve turizm geliri olarak geri dönüşleri çok hızlı olmaktadır.

Bir kentin kimliğinin oluşumunun bir tarihsel olgu olduğu, zaman içinde oluştuğu ve değiştiği söylenebilir (Tekeli, 1990:255). Bir kent kimliğini en hızlı şekilde değiştiren unsurlar arkeolojik buluntulardır. Çingene Kız mozaiğinin tescili 1993 yılıdır. Zeugma Mozaik Müzesi'nin açılışı ise 2011 sonlarıdır. Bugün Çingene Kız tüm dünyada tanınan bir eserdir. Görseli gören, dünyanın herhangi bir ülkesindeki birinin aklına ilk gelen Zeugma ve Gaziantep olmaktadır. Çok kısa bir sürede Gaziantep'in kent kimliği ögelerinden biri olmuştur. Zeugma Mozaik Müzesi, Türkiye'nin en fazla ziyaret edilen 10. müzesi olmuştur. Fakat ziyaretçi artış hızındaki oran böyle devam ederse birkaç yıl içinde en çok ziyaret edilen müzelerden biri olacaktır. Her yıl bir önceki yıla göre çok daha fazla ziyaretçi çekmektedir. 2018 yılı ziyaretçi sayısı (6 aylık 123170 kişi), 2017 yılı ziyaretçi sayısından %70 daha fazladır[6].

İzmit'in Roma İmparatorluğu'na başkentlik yaptığı dönem MS 3. yüzyıldır. Çingene Kız mozaiğinin tarihi MS 2. yüzyıldır. Aralarında çok fazla bir zaman farkı yoktur ve Zeugma o tarihte küçük bir kenttir. O bölgedeki büyük kent Antiokheia'dır. Arkeolojik kazılar yapıldığı taktirde bir Roma başkenti olan Nikomedia'da, başkente yakışır mozaiklerin ve yapıların bulunmaması içten bile değildir. Çok büyük bir arkeolojik potansiyeli olan İzmit'te kent kimliğine güçlü öğeler kazandırmak için arkeolojik kazılar gereklidir. Kent kimliğini geliştirmek için Tarih Koridoru ve Turizmit projeleri gibi doğru ve etkin adımlar atan yerel yönetimlerin arkeolojik kazılara da destek olması, kent için en iyisi olacaktır.

KAYNAKÇA

Çalık Ross, Ayşe (2007). "Nikomedia (İzmit) Arkeoloji Çalışmaları ve Kentin Vizyonu", 38. Icanas Kongresi, Bildiriler Kitabı, s. 873-893.
İzmit Belediyesi, "İzmit Kent Kılavuzu", [Broşür], 2018, s.1-27.
Karakuş, Pelin (2007). TMMOB Kocaeli 1. Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı.
Lynch, Kevin (1960). The Image of The City, The M.I.T. Press, s. 8-9.
Tekeli, İlhan (1990). Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Mübeccel Kıray'a Armağan, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt.VII, Sayı.1-2, 1990, s.251-259.
Tuncel, Metin (2017). "Tarihi Coğrafya Açısından İzmit Şehrinin Ayrıcalıkları", Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri, s. 37. 2017

6 http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-43336/muze-istatistikleri.html

ONLINE KAYNAKLAR

http://www.artukluhaber.net/haber-emekliler-kIrmIzI-otobusle-turizmit-gezisinde-38267.html
http://www.astakoshaber.com/haber/guncel/bu-otobus-ile-izmiti-taniyin/13791.html
https://www.haberturk.com/kocaeli-haberleri/62569654-kirmizi-otobus-izmiti-tanitiyor#
http://www.izmit.bel.tr/tarih_koridoru/izmit-tarih-koridoru-haritasi_23.html
http://www.izmit.bel.tr/mekanlar/turizmit_65.html
http://www.izmit.bel.tr/guncel/haberler_05/izmitte-gezilip-gorulecek-cok-yer-var_3585.html
http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-43336/muze-istatistikleri.html
http://www.kocaeliburada.com/yasam/yayin/kirmizi-otobusle-turizmit-gezileri-devam-ediyor
http://www.milliyet.com.tr/kirmizi-otobusle-izmit-turu-devam-ediyor-kocaeli-yerelhaber-2256527/
http://www.ozgurkocaeli.com.tr/kirmizi-otobusle-turizmit-gezisi-332427h.htm
http://www.ozgurkocaeli.com.tr/kirmizi-otobusle-turizmit-gezisi-331084h.htm